

5. Финнис Дж. Естественное право и естественные права. М. : ИРИСЭН, Мысль, 2012. 554 с.
6. Perry S. Hart's Methodological Positivism. Legal Theory. 1998. Vol. 4. P. 469.
7. Dyzenhaus D. The Demise of Legal Positivism? Harvard Law Review Forum. 2006. Vol. 119. P. 121.
8. Кравець В.М. Розмежування природного та позитивного права як методологічна основа порівняльних філософсько-правових досліджень *Іменем Закону. Науковий вісник*. 2011. № 1 (9). С. 3–8.
9. Павлишин О. В. Відмінності модерного та постмодерного праворозуміння в контексті семіотико-правового аналізу. *Науковий вісник НАВС*. 2016. Вип. 2 (99). С. 41–51; Павлишин О.В. Семіотика права: монографія / за заг. наук. ред. акад. М.В. Костицького. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 693 с.

**Налуцишин Віктор Володимирович,**  
професор кафедри кримінального права  
та процесу Хмельницького університету  
управління та права імені Леоніда Юзькова,  
доктор юридичних наук, доцент

## **ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК ПРАВОВОГО СУСПІЛЬСТВА**

Теоретичне осмислення і практичне забезпечення процесу демократичної трансформації українського суспільства зумовлює постановку питання про концептуальний орієнтир таких змін, під яким зазвичай розуміють «формування демократичної соціальної правової держави», «становлення громадянського суспільства», «утвердження верховенства права» тощо». Необхідною умовою формування демократичної, правової та соціальної держави є ідея пріоритетності формування правового суспільства, яка дає змогу охопити єдиною концептуально-ціннісною основою і взаємодію правової держави та громадянського суспільства, і співвідношення людського та інституційного факторів соціального реформування. Такий концепт правового суспільства повинен розглядатися як обґрунтування соціально-правового ідеалу в умовах демократичних трансформацій, оскільки допомагає знайти відповідь на питання про те, до якого саме суспільства ми прагнемо [1, с. 82, 86].

*Правове суспільство – це ідеальний тип суспільства за якого громадянське суспільство та правова держава взаємодіють та створюють умови для його нормального функціонування і вдосконалення шляхом визнання людини і її прав головною цінністю.*

Особливе значення для сучасного правового суспільства мають такі характеристики:

по-перше, правова держава організована (інституціоналізована) особливим чином;

по-друге, це держава, яка будується завдяки громадянам з високою правовою культурою, правосвідомістю, громадянською активністю та правовою позицією;

по-третє, це демократична і, як така, в силу свого розвитку соціальна держава.

Ознаки, яким, на наш погляд, повинен відповідати правовий порядок правового суспільства:

1) Гуманізм – серцевиною правового порядку є людина як найвища цінність суспільства. Її інтереси і прагнення, життєві потреби отримують своє правове оформлення в правах і свободах та реалізуються у взаємозв'язках з державою і громадянським суспільством.

2) Демократизм – народовладдя, його всебічний контроль за державною владою є необхідними об'єктивними і суб'єктивними умовами існування правового порядку. Неможливе цивілізоване громадянське суспільство та здійснення контролю з його боку за виконанням законів усіма суб'єктами права без демократії.

3) Єдність природного і позитивного права. Природне право є відображенням природного світопорядку, а позитивне права – це результат історичного розвитку, штучно-людського порядку, який за ідеал має порядок створений природнім правом, проте не завжди відповідає його принципам.

4) Послання в правовому порядку правового суспільства громадських інтересів та особистих, загальних і індивідуальних.

5) Легітимність державної влади. Основною умовою (гарантією) стабільного правового порядку є авторитетна, сильна державна влада, оскільки у правовому суспільстві взаємини всіх суб'єктів суспільного життя повинні чітко бути визначені законами та захищені державною владою. Легітимною є така влада, яка підтримується суспільством та для забезпечення правового порядку у правовому суспільстві використовує не насильство і придушення, а інші заходи правового впливу, які є демократичними, тобто такими, які виходять від народу і визнаються ним як необхідні і справедливі.

6) Наявність розвиненої правової системи. Для забезпечення правовим суспільством правового порядку необхідна ефективна організаційна діяльність держави, яка знаходить своє вираження в створенні ефективної правової системи.

7) Ефективність судового захисту. Якщо судовий захист є дійсно захистом та відновленням порушеного права, що є втіленням однієї з головних ознак громадянського суспільства – справедливості, то це дійсно сприяє міцності правового порядку та буде і ще одним важелем для його дотримання. Неефективний судовий захист породжує свавілля та відчуття всюдозволеності, що призводить до руйнування правового порядку у суспільстві.

8) Стійкість та стабільність. У правовому суспільстві правовий порядок повинен бути стабільним та стійким до суспільних змін, оскільки саме такий правовий порядок викликає впевненість у

суспільстві, що існуючі правовідносини (права і обов'язки) не будуть скасовані або змінені довільним рішенням державних та інших органів без достатніх підстав.

9) Правове виховання. Правовий порядок у правовому суспільстві не можливий без правового виховання громадян. Правове виховання повинне включати розуміння кожного громадянина, що законність і правовий порядок є основа функціонування правового суспільства та залежить від кожного індивіда зокрема.

10) Правова культура. Висока правова культура громадян є запорукою міцного правопорядку, адже повага до закону є запобіганням правопорушень.

11) Правова активність особистості. Висока правова культура особистості може забезпечити стабільність правового порядку, однак його розвиток залежить від активності громадян.

12) Високий рівень економічного розвитку, який залежить від: забезпечення матеріальних передумов на свободу кожного індивіда та на його гідне життя (забезпечення благополуччя особистості); здійснення розподілу суспільних благ за принципами справедливості та рівності (однакові умови для реалізації життєвих цілей); сприяння підвищенню якості життя через соціальний захист та підтримку населення. Без забезпечення життєвого рівня громадян та їх соціального захисту не можлива позитивна атмосфера у правовому суспільстві, яка б сприяла правовому порядку. Тільки матеріально забезпечена людина і соціально захищений суб'єкт правовідносин корегує свою поведінку відповідно до права. Якщо у громадян відсутній мінімальний достаток, то їх важко переконати у необхідності поваги до права та його дотримання.

#### ***Список використаних джерел***

1. Максимов С. Про концепт «правове суспільство». Право України. 2010. № 7. С. 82–87.

***Носенко Олександр Володимирович,***  
доцент кафедри філософії права та юридичної  
логіки Національної академії внутрішніх  
справ, кандидат філософських наук

### **СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА**

Сучасні умови проживання в інформаційному суспільстві передбачають зростання не тільки людини інформованої, ерудованої, але і становлення вузькопрофільного спеціаліста, що дозволяє, з одного боку, досягати високоякісних показників роботи, підвищувати ефективність функціонування різного рівня та призначення соціальних інститутів та організацій, а з іншого – бути затребуваним працівником, який здатен конкурувати, апелювати, влучно аргументувати свою позицію. Останні якості працівника є необхідною умовою формування і сучасної правосвідомості юриста (поліцейського). Знання витоків